

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע

בראשות בנו גאב"ד היכל הוראה הגדול רבי משה בראנסדארפער שליט"א מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה * יו"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון קלב * פרשת ויצא תשפ"ו

בין כותלי ההיכל

פסקי דינים

מתוך שאלות ותשובות ששלחו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א

לקוח שהודיע לבעל מלאכה שקיבל הצעת מחיר זולה יותר ובאמת לא קיבל הצעה כזו, אם יש בזה הונאה וגניבת דעת

לקוח שמעוניין במלאכה מסוימת, ולצורך כך פנה לכמה בעלי מלאכה לקבל הצעות מחיר, ואכן התברר לו שיש פער גדול בין בעלי המלאכה, הרי שאסור לו לפנות אל אחד מבעלי המלאכה ולשקר בפניו שקיבל הצעת מחיר נמוכה יותר ממה שאכן קיבל כדי שהלה יוריד לו במחיר המלאכה, שהרי יש כאן איסור אונאה וגניבת דעת. אמנם אם כבר שיקר בפני בעל המלאכה והלה אכן ביצע את המלאכה עבור המחיר הנמוך, נראה שאי אפשר להוציא את היתרה מיד הלקוח.¹

הגרלה שנערכה שלא באופן הרגיל ונפגע סיכויי הרוכשים כמה כרטיסים, אם צריך לחזור שוב ולערוך הגרלה מחדש

במקומות שעורכים מדי פעם בפעם הגרלות עבור התורמים [שמקבלים כרטיסי הגרלה], ובפועל אחד התורמים קנה כמה כרטיסים אלא שבטעות רשמו את כל תרומתו בכרטיס אחד בלבד, הרי שבידו לערער על ההגרלה שלא נתבצעה כדין מכיון שעל ידי שרשמו את כל תרומתו בכרטיס אחד נתמעטו סיכוייו לזכות בהגרלה. ולכן יש לחזור ולבצע הגרלה מחדש, ואף הזוכה בהגרלה זו אינו זכאי כלל כיון שכל ההגרלה נערכה בטעות.²

1. בהיכל הוראה שבכת"י (הוראה קסו) דן מורינו הרב שליט"א אודות אחד שרוצה להתקין מזגן בביתו ופנה לבעלי מלאכה שיתנו לו הצעות מחיר, ואחד נתן לו הצעת מחיר של 14,000 ש"ח עבור המזגן וההתקנה, הלך אצל בעל מלאכה שני והוא בקש על המזגן וההתקנה 16,000 ש"ח. אמר לו הנ"ל, יש לי בעל מלאכה שמזגן לעשות את זה ב-12,500 ש"ח [ובאמת שלא היתה לו הצעת מחיר כזו, רק אמר לו כך כדי שיווריד את המחיר], ועל סמך דברי הלקוח הסכים הבעל מלאכה השני לעשות את המלאכה ב-12,500 ₪ בלבד, ועתה נקפו לבו לא עשה כהוגן, שהרי באמת לא היתה לו הצעת מחיר כזו, ורק על סמך דבריו מסכים הבעל מלאכה השני לעשות את העבודה במחיר הנמוך.

והורה מורינו הרב, שבמעשה כזה יש איסור של גניבת דעת ואונאה, כמו שכתב בשו"ת מהרשד"ם (ח"מ סימן תלג) דאם שיקר המוכר ואמר לקונה שקנה בכך וכך יכול לתבוע אונאתו, והוא הדין בנדון דידן כיון שאמר לו שקר שאחר אמר לו שיעשה את ההתקנה ב-12,500 ש"ח הרי זו אונאה, דהיינו אם יקח אותו לעשות המלאכה בסכום של 12,500 ₪ וצריך להשלים לו הסכום לסכום שאחרים לוקחים עבור זה. וכעין זה מצאנו בפתחי תשובה (ח"מ סי' רז סק"ט) בשם שו"ת חות יאיר (סימן סט), עיי"ש. ולענייננו, כיון שהמתקין מזגנים סמך על דבריו ובשביל זה היה מוכן לעשות את העבודה ב-12,500 ש"ח, אע"פ שבאם היה בא לפנינו לאחר מעשה אולי המתקין לא יכול לתבוע אותו אחר שהוא המוחזק במקומו אבל ודאי שלכתחילה אסור לעשות כן.

והנה כתב המשפ"ט שלום (סי' רכז סק"ג) דאפשר דשאני בנדון החו"י שגם נשבע המוכר שאם יבא עתה ויתן לו ד' מאות לא יתן לו, ומשום כך נתרצה זה ליתן ת"י (כוונתו שכוין שנשבע סמך עליו יותר משום שמתחמא אינו נשבע לשקר), ועוד כתב דכל זה אם הקונה הקפיד בשעת מקומו, אבל מה שהמוכר מעצמו אומר, אין זה אלא פטומי מילי, ולהטעותו נתכוין וחזר לדין אונאה. וראה מש"כ בספר ערך ש"י (ריש סי' רכז) שנראה שכל שיש גלוי דעת שסומך על דבריו ונמצא ששיקר לו, הוי מקח טעות אף בפתוח משתות, ולא סגי בהחזרת האונאה, עיי"ש.

ומעתה בנדון דידן שהמתקין הסכים למחיר הזול רק מחמת שסמך עליו, ונראה שאם היה יודע מעיקרא שהוא משקר לו לא היה מתרצה למחיר שאמר לו הרי זה מקח טעות, ואפשר שאם היה עושה את ההתקנה והיה נותן לו רק 12,500 ש"ח, היה צריך להשלים לו את השאר כיון שאינו מוחזק על ממונו זה אחרי ששיקר אותו.

אולם באורחות המשפ"ט (כלל ג סימן יב) כתב לדיק מדברי הט"ז שבדברים בעלמא אין המקח בטל, אבל אם יש גלוי דעת שסמך הלקוח על דבריו של מוכר, המקח בטל כהך דשכירות, ועיי"ש מ"ש ליישב ולהתאים דברי החו"י עם דברי הט"ז, וכתב לחלק בין נעשה קנין גמור או לא, ועיי"ש בדבריו שם (סימן ג), ובסימן קכט (סעיף ד) משמע שאין המקח בטל מחמת שקר אלא שמדבריו נראה דדוקא בנדון דידיה שהמוכר היה מוחזק, אבל בלא"ה לא, ונראה כוונתו משום שמדברי הנתיה"מ משמע דלא מקח טעות בכה"ז. ובסעיף כ"ז שם נראה דלא פסיקא ליה גם כן באמנה שמשום ששיקר לו ישתנה הדין, והביא ראיה מדברי הט"ז בסימן של"ב שהובא לעיל.

וכל זה כאמור רק לאחר שהתבצע המקח, אבל בנדון דידן שעדיין לא היה המקח ודאי שאין כאן תובע ונתבע, אלא ששואל אם מותר לעשות כן לכתחילה וזה פשוט דמכל הנ"ל דיש כאן איסור אונאה.

2. על דבר דין ודברים שבא לפני מורינו הרב שליט"א (היכל הוראה שבכת"י, הוראה קסח) אודות מוסד שערכו הגרלה בין התורמים יש מהם שקנו כרטיס אחד ויש שקנו כמה כרטיסים כדי להגדיל הסיכויים לזכות בהגרלה, וכשעשו ההגרלה במקום להכניס כל כרטיס בנפרד ולערבב את כולם יחד רשמו את השמות על גליונות, על כל גליון עשר שמות, וכל שם קיבל מספר, ואחר שהוציאו גליון אחד נקבו במספר, ובעל המספר בגליון זה הוא הזוכה.

והנה לאחר שערכו את ההגרלה היה שם איש אחד שקנה כמה כרטיסים וערער על צורת הגרלה, באמרו שאחר שהוא קנה כמה כרטיסים ורשמו את כל הכרטיסים שלו על גליון אחד נמצא שהסיכויים שלו לזכות שווים לסיכויים של אלו שרכשו רק כרטיס אחד, כאם כל כרטיס שרכש היה מופיע בגליון אחר יש לו סיכויים של אחד למספר הכרטיסים על כל קניית כרטיס, ואילו באופן זה הסיכויים שלו לזכות התקטנו בהרבה, שהרי אם הגליון שבו מופיעים הכרטיסים שלו לא יעלה בגורל אפסו כל סיכוייו לזכות, זאת למרות שקנה כמה כרטיסים כדי להגדיל הסיכויים לזכות בהגרלה.

והכריע מורינו הרב, שנראה שטענתו צודקת וצריך לחזור על עריכת ההגרלה, הואיל ואין לכל כרטיס שקנה הזדמנות שווה לזכות, והוא כעין מה שמצאנו בספר ערך ש"י (סי' קע סעי' ב) שכתב, דאסור להכניס לתוך ההגרלה כרטיסים שלא נרכשו [כמוכן באם הרוכשים לא יודעים מזה, לאפוקי אם מראש הודיעו שמכניסים להגרלה את כל הכרטיסים הן שנמכרו והן שלא נמכרו], והטעם שעי"ז זה מתמעטים הסיכויים של הרוכשים לזכות בגורל, עכ"ד.

ומעתה ה"ה בנדון דידן כאמור שבאופן זה מתמעטים הסיכויים של כל כרטיס בפ"ע לעלות בגורל, בפרט שכל מטרותו של הרוכש ברכישת כמה כרטיסים היה כדי להגדיל את הסיכויים שלו ובאופן זה הרי נתמעטו סיכוייו. וא"כ צריך לחזור ולעשות ההגרלה מחדש.

אודות מה שנשאל מורינו הגאב"ד שליט"א בהיכל הוראה מאחד ממתפללי השטיבלך בבית ישראל ירושלים, ומחמת ריבוי המתפללים הרבה סידורים יד הכל ממשמשת בהם ושם אל לבו שמחמת רוב השימוש הרבה פעמים דפי הסידור נקרעים באמצעם ובמקום הקרע יש שם הוי"ה ועתה כשמדפדף בדפי הסידור מפריד האותיות של שם הוי"ה ואף שאחר כך כששומט הדף מידו חוזר שם הוי"ה לשלמותו ואין הקרע ניכר, מכל מקום אולי יש לחוש למחיקת השם.

ואמר לו שצדקו דבריו ובאמת בכה"ג יש לחוש לזה שהרי סוף סוף קורע את שם המיוחד וודאי שאסור לגרום לאיבוד שם השם, והמאבד והגורם לאיבוד כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ו ה"ח): כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מכין אותו מכת מרדות, עכ"ל.

ואין מקום לומר דדוקא שריפה או איבוד נאסר משום לא תעשון אבל קריעה לבד שאין זה איבוד לגמרי זה לא נאסר ובפרט ששם הוי"ה חוזר לשלמותו מיד כשעוזב את הדף דמכל מקום הוא מאבד את שם הוי"ה כשמפריד האותיות לחלקים.

ואמר דהן אמת דבמושכל ראשון היה נראה לו שיש לדמות דין זה למה שכתבו הפוסקים בדין אותיות שנכתבו על צידי הדפים מבחוץ וכשפותח את הספר הכתב מתבטל וכשסוגר את הספר כאילו נכתב מחדש שכתב המשנ"ב (סי' שמ ס"ק יז). וספר שכתוב עליו בראשי חודי דפיו אותיות או תיבות יש אוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דע"י הפתיחה שובר האותיות והוי כמוחק וכן כשנועלו הוי ככותב אבל דעת הרמ"א בתשובה להקל בזה וכן דעת הרבה אחרונים וטעמם דכיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד ליכא ביה משום מחיקה וכתביה והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד דאין בו משום בנין וסתירה וכן המנהג. ומ"מ נכון להחמיר כשיש לו ספר אחר, ע"כ. ומשמע מדבריו דבנ"ד נמי מעיקר הדין יש להתיר דסוף סוף הסידור עומד ליסגר ולפתוח תמיד, ורק דיש להחמיר כשיש לו ספר אחר, מכל מקום נראה דיש לחלק דהתם על ידי הכתיבה בראשי חוד הדפים נוצר האיסור וכיון שהוא עומד לנעול ולפתוח מעיקרא אין זה כתיבה של קיימא משא"כ הכא דהכתיבה היתה כתיקונה ועתה במעשהו הוא קורע אותה יש לומר דאין זה נקרא עומד לכך לפתוח ולנעול ושפיר יש לאסור אע"פ שהשם חוזר לשלמותו.

אלא דיש לחלק ולומר דהא דנקטינן לקולא

המשך בעמ' ב'

מלי דהוראה

אודות מה שנשאל מורינו הגאב"ד שליט"א על דבר הלכה שנתפרסמה ברבים שמה שכתב המחבר (א"ח סי' קיד ס"ט) וז"ל: אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים, כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום, משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר, ואינו צריך לחזור, ע"כ ועיי"ש במשנ"ב סק"מ דהוא הדין לענין שאלה אם אמר צ' פעמים ותן טל ומטה לברכה. ונתפרסם שאפשר לקיים הצ' פעמים גם על ידי שמיעתו מאחר צ' פעמים ותן טל ומטר מדין שומע כעונה ויועיל לו שגם אם יסתפק אם אמר ותן טל ומטר אינו צריך לחזור מאחר שכבר שמע מאחר צ' פעמים ותן טל ומטר. ושואל אם נכון הדבר.

ואמר לו מורינו הגאב"ד שליט"א שודאי אינו נכון, דהרי כל הענין שאחר אמירת צ' פעמים אינו צריך לחזור הוא מהאי טעמא דבאופן זה שיגרא דלישנא דיליה הוא לומר "ותן טל ומטר לברכה" כדינו לא כן מה ששומע מאחר לא הופך להיות שיגרא דלישנא דיליה. וראיה פשוטה לדבר שהרי כל אדם מתפלל שלשה פעמים ביום ורובא דאינשי זוכים להתפלל במנין ונמצא שבכל יום הם שומעים מהש"ץ עוד שני פעמים לומר "ותן טל ומטר" וכו' ומעולם לא מצינו שימנו אותם שני פעמים במנין התשעים פעמים והטעם פשוט כמו שכתבנו דמה ששומע מאחרים אין נחקק בשיגרא דלישנא. ופשוט הדבר שמה שנתפרסם הוא טעות ומן הדין לפרסם ברבים.

הלכה והוראה בישראל

תשובת מורינו הגאב"ד שליט"א בענין כלי הקיטשן אם נחשב כתנור או כסיר לענין איסור והיתר

בס"ד, יום ג' כ' מרחשון תשפ"ו
בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
אודות מה שנשאלתי על כלי בישול חדש שנקרא קיטשן אם דינו כתנור או כסיר מכוסה ויש בזה כמה נפק"מ להלכה בדיני איסור והיתר (עיי' היכל הוראה ח"ג הוראה נב במילי דהוראה),

הקיטשן הוא כעין שתי מחבתות שמונחות אחת על השניה שמבשלות את המאכל בחום חשמלי, את המאכל מניחים בתבנית ובדרך כלל שמים נייר אפיה מעל המאכל, בדרך זו המאכל מתבשל כאילו הוא מונח בסיר עם מכסה, ונשאלתי אם בישל בו בשר ולאחר זמן בישל בו מאכל פרוה אם מותר לאכלו עם חלב.

ועולה מדברי הרמ"א שנחלק על המחבר וס"ל דהמנהג להחמיר בצליה ובישול ולכן כשהקיטשן הוא בן יומו אין לאכול המאכל הפרוה עם חלב. ואם אינו בן יומו יכול לאכלו עם חלב. וכמובן שכל זה בתבשיל סתם אבל אם חריף כתב הרמ"א (שם) וכל זה כשהמאכל אינו דבר חריף, אבל אם היה דבר חריף, כגון שבשלו דברים חריפים בכלי של בשר, אפילו אינו בן יומו, או שדכו תבלין במדוך של בשר, אם אכלו בחלב, אוסר אפילו בדיעבד עד דאיכא ס' נגד הבשר הבלוע בהם ומכל מקום לא מקרי מאכל דבר חריף משום מעט תבלין שבו, רק אם כולו הוא דבר חריף. ורובו ככולו, ע"כ.

והנה פשוט הדבר שדין הקיטשן כדין סיר שמבשלין בו ולא כתנור, חלקו העליון הוא כמכסה של הסיר, ועל כן אם נתבשל בו בשר הוא הופך להיות בשרי ומאכל שנתבשל בו כשהסיר היה בן יומו אסור לכתחילה לאוכלו בחלב אולם אם אינו בן יומו בכה"ג אפילו לכתחילה מותר לאוכלו בחלב.

כמוש"כ הרמ"א (יורה דעה סימן צה סעיף ב) על דברי המחבר דביצה שנתבשלה במים בקדירה חולבת, מותר לתת אותה בתוך התרנגולת

רשמתי את אשר חנני השי"ת.
משה בראנדסדארפער

הוא רק לגבי שבת אבל לענין מחיקת השם חמיר טפי כמו שמצאתי בלשכת הסופר (קסת הסופר סימן יא ס"ג הערה כד) שכתב לענין כתיבת שם הוי"ה ע"ג מטלית דצריך שיכתוב שם הוי"ה בשלמות ולא חצי שם על המטלית וחצי שם על היריעה דאם יכתוב חצי שם על היריעה יש לחוש שמא במשך הזמן יתפרד המטלית מהיריעה ואז יבא לידי מחיקת השם, לא כן אם יכתוב שם שלם על המטלית אז אין לחוש לזה כי מי שימצא המטלית ששם הוי"ה כתוב עליה יניחה בגניזה לא כן אם יכתוב רק חלק משם הוי"ה על המטלית אם יתפרד המטלית עם חצי שם הוי"ה הרי זה מחיקה והכותב כן הוא גורם מחיקה, עכ"ד. חזינן להדיא דבשם הוי"ה יש לחוש בכה"ג למחיקת השם, אף שיכול לחזור ולהדביק.

ואמר עוד שהעיר לו ידידו הרה"ג ישראל יוסף הכהן פרידמן שליט"א מחו"ר היכל הוראה דאכתי יש לחלק דהתם מייירי שהמטלית שעליה כותבים חצי השם קיבלה קדושת שם הוי"ה ואחרי הפרדה יניחוה בגניזה ואכתי נימא דיש צד להקל בזה כדברי הרמ"א (שו"ת סי' קיט) דבספר העומד לעול ולפתוח, דקריבתו והרחקתו לאו כלום הוא.

ועל זה אמר דעדיין הוא עומד על משמרתו דסוף סוף יש כאן מחיקת השם, ומן הנכון וטוב יעשה השואל אם רואה סיור כזה אם הוא בימות החול ויש אצלו סלוטייפ שידביק הדף כדי שלא יכשלו בני אדם ואם הוא בשבת יביאנו אל גבאי בית המדרש שיניחנו במקום מוצנע עד שיתקנו.

היכל הוראה

מסד

היכל הוראה

מסד

מסד

היכל הוראה

מסד

מסד

היכל הוראה

מסד

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
בארה"ק העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

יחשלים	ח'יפה
בית שמש	ק'רית ספר
ביתר	כ'תמיאל
ב'י ברק	ט'בריה
טל' טטון	צ'פת
אשדוד	אור הגנוז
חצור	ט'ף הגליל
ת'עננה	

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' הרב זוננפלד 3 טל' 02-5322775

א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב	ערש"ק וערב יו"ט לפנה"צ 11:00 עד 1:00 ומשעה קודם הדה"נ עד הדה"נ	שבת יו"ט ומשעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	מוצש"ק ומוצאי יו"ט מחצ' שעה אחרי זמן ר"ת למשך שעה
-------------------------------------	--	---	---

ע"פ תקנת רבינו מרן ה"קנה בשם"י ע"ש שאלות דחופות ואשינה סובלת דחוי, בכל עת זמן בימים ובלילות.

בית מורינו הגאב"ד שליט"א
מפלג בנין היכל הוראה
טל' 053-3111159 פל' 02-5370033

בית בן הדומ"ץ
הרה"ג שמוען עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מההיכל
רחוב רבינו גרשום 5 (כניסה א' קומה 2) י-ם פל' 0527155774